

Kendi Bahçemi Yaratmak

Çeşitlilik, Ekoloji, Özen ve Akademide Görün(ül)mezlik

Işıl Eğrikavuk

ÖZET

Bu makale, 2021 yılında Berlin Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde (UdK) öğrencilerimle birlikte başlattığım, uygulamaya dayalı ve araştırma odaklı bir sanat inisiyatifi olan öteki bahçeyi tanıtmaktadır. Disiplinlerarası, kapsayıcı ve ekolojik bir öğrenme alanı yaratmayı amaçlayan bu proje, kurumsal yapılar içinde yaşadığım dışlanma deneyimlerinden ilham almıştır. Hem insan hem de insan olmayan öznelerin marjinalleştirilmiş seslerine sanatsal ve işbirliğine dayalı pratikler aracılığıyla yeniden görünürlük kazandırmayı hedeflemektedir. Sanatsal araştırmanın ekoloji, bakım ve çeşitlilikle nasıl kesişebileceğini ve bu kesişimlerin akademik ortamları nasıl yeniden düşünebileceğimizi sorgulamaktadır. Öteki bahçe, teori ve pratiği birleştiren hem mecazi hem de yönetsel bir alan olarak işlev görmekte, alternatif pedagoji biçimlerini toplumsal ve çevresel değişimin merkezine yerleştirmektedir.

ANAHTAR KELİMELELER

Sanatsal araştırma, öteki, yaban, neofit, Öteki Bahçe

New articles in this journal are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 United States License.

This journal is published by Pitt Open Library Publishing.

KENDİ BAHÇEMİ YARATMAK: ÇEŞİTLİLİK, EKOLOJİ VE AKADEMİDE GÖRÜN(ÜL)MEZLİK

2017 yılından beri Berlin Sanat Üniversitesi'nde (UdK) çalışıyorum. Her ne kadar araştırma dilim ve verdiğim dersler İngilizce olsa da, ilk yıllarımda üniversitenin yapısına dahil olmakta çok zorlandım. Bunun birkaç sebebi vardı: öncelikle, üniversitedeki tüm işleyişin Almanca olmasıydı ki bu tüm posta ve e-posta iletişiminden, enstitü toplantılarına, derslere, kamuya açık etkinliklere ve özellikle bürokrasiye kadar her alanda geçerliydi. Almanca'yı hızlı bir şekilde öğrenmiş olmama rağmen akademik bürokrasinin dili oldukça karmaşıktı ve baş etmesi zordu. İkinci sebep ise, fakültemizde çeşitlilik ve kapsayıcılık programlarının eksikliği idi ki bu da Avrupa dışı bakış açılarına neredeyse hiç yer verilmemesi anlamına geliyordu. Hem öğrencilerin hem de öğretim üyelerinin bir araya gelip bu konuları birlikte konuşabilecekleri, özellikle de Avrupa kökenli olmayan ve üniversite içerisinde yeterince temsil edilmeyen öğrenci, akademisyen ve araştırmacıların içerildiği, eleştirel bir platformdan yoksunduk. Son olarak da binamızda insanların karşılaşip sosyalleşebileceği, sohbet edebileceği kafe, yemekhane ya da herhangi başka bir mekan bulunmuyordu. Ne yazık ki, binamızda hala bu amaçlara hizmet edecek herhangi bir alan yok.

Tüm bu sebeplerden dolayı, iş ortamımda kendimi hep öteki gibi hissettim. Dışarıdan biri gibiydim. Ama bir yandan da bu duyguyu sadece benim yaşamadığımı da biliyordum. Farklı coğrafyalardan gelmiş olsa da aynı şekilde ötekiliği hissettiğini paylaşan başka akademisyenler ve öğrenciler de vardı. Bu yüzden, hem kendi kişisel deneyimimi hem de benim gibi hisseden birçok kişinin yaşadıklarını kuramsal bir çerçeve ve sanatsal bir pratikle birleştiren bir proje önermek istedim. Sarah Ahmed'in de dediği gibi "kişisel olanın kuramsal olduğuna" inanıyorum (Ahmed, 2017). Bu çalışmada yazmaya ilk olarak kişisel deneyimlerimden başlamamın bir başka nedeni de bu düşüncemdir.

2021'de söz konusu kişisel deneyimlerimi daha pratik bir forma dönüştürmeye karar verdim ve sanat, araştırma, topluluk, ekoloji, çeşitlilik ve kapsayıcılık alanlarını bir araya getiren bir proje önerisinde bulundum. Eşitlik ve adalet temelli pedagojik yaklaşımı, daha açık ve kapsayıcı bir üniversite ortamı yaratma isteğimle birleştirerek, üniversite binamızın arka bahçesinde bir bahçe kurmayı teklif ettim.

Ofisinden arka bahçe, Güz 2021, Fotoğraf: Işıl Eğrikavuk

Bu düşüncemi bir grup yüksek lisans öğrencisine anlattıktan sonra, bahçenin konseptini tasarlamak için birlikte çalışmaya başladık. Bu bahçenin sadece bitki yetiştireceğimiz yeşil bir alan değil, aynı zamanda ötekilik kavramını merkeze alan canlı bir araştırma alanı olmasına karar verdik. Bu alanda öğrencilerimle birlikte sanat ve ekolojinin kesişimi üzerine dersler yapmak, konuşmalar ve seminerler düzenlemek, aynı zamanda da genellikle bahçecilikte öteki olarak görülen yabancı bitkileri, yani yabancı otları yetiştirmek istedik. Özellikle "neofit" adı verilen, adı verilen, adı bölgeye ait olmayan ama insan etkisiyle oraya taşınmış yabancı bitkilere odaklandık. İlk yılımda, yüzlerce yıl önce Almanya'ya dünya fuarları, savaşlar ve sömürgecilik gibi yollarla gelmiş farklı coğrafyalardan sekiz farklı bitki bulduk. Bu bitkileri bahçemize birer işbirlikçi olarak dahil ederek, bitkilerin, böceklerin ve diğer canlıların bir- arada yaşayabildiği ve yeni işbirliklerine imkan veren, biyolojik olarak çeşitli bir alan yaratmayı amaçladık. Aynı zamanda üniversitenin bulunduğu mahalledeki komşularla da işbirliği

yapmanın yollarını aramaya başladık.

Üniversitedeki düzenlemelere dair görüşmeleri tamamladıktan sonra, 2022'nin başında Öteki Bahçe'yi kurmayı başardık. Bahçemiz 2021'den beri aktif olarak kullanılıyor. Birçok farklı neofit bitki yetiştiriyor, iklim günlerine katılıyor, sanatçı ve araştırmacı konuşmaları düzenliyor, dersler ve seminerler yapıyoruz. Aynı zamanda hem bir bahçe hem de bir sosyal alan olarak işliyor. Örneğin konuşmacılarımız arasında patates kabuğundan biyoplastik üreten bir sanatçı, göçmen toplulukların kendi ülkelerinden getirdikleri bitkilerle kurdukları ilişkileri araştıran bir akademisyen, ya da doğadan toplanan yiyeceklerle yemek yapmak gibi bir atölye düzenleyicisi yer alıyor.

Öteki Bahçe yataklarını hazırlarken, Bahar 2022, Fotoğraf: Işıl Eğrikavuk

Öteki Bahçe aracılığıyla UdK içindeki farklı bölümlerle ve Berlin'den benzer düşünen insanlarla da bağlantı kurduk. Yaz dönemi derslerimi bu alanda yapıyorum ve öğrenciler bu deneyimden oldukça keyif alıyor. Bazı öğrenciler bahçeyi, yeni şeyler keşfettikleri ve rahat ettikleri "güvenli bir alan" olarak tanımlarken, bazıları ise "eğlenceli ve son derece ilgi çekici derinlemesine etkileyici bir öğrenme ortamı" olarak değerlendirdi. Bunların hepsi sanatsal bağ kurma deneyimiyle doğrudan ilişkili; yani karşılıklılık, birlikte anlam oluşturma ve ortaklık ihtiyacımızla.

2023'ün yaz döneminde bahçede Sanatsal Araştırma adında, ekoloji odaklı bir ders verdim. Bu derste, sanatın bu alanlarla kesiştiği disiplinlerarası pratiklere baktık ve öğrenciler kendi araştırma projelerini geliştirdiler. Ayrıca bölümümüzden yüksek lisans öğrencileriyle birlikte yine bu alanda yürüttüğüm özel bir ilgi grubu var. Bu grupta birlikte metinler okuyup, şehir içinde bahçecilik pratikleri üzerine tartışmalar yapıyoruz.

Öteki Bahçe'deki dersim sırasında, Yaz 2023, Fotoğraf: Işıl Eğrikavuk

Araştırmamız birkaç temel bileşenden oluşuyor: a. İklim krizi ve sanatta toplumsal katılımcılık gibi kritik ve güncel konular etrafında, sosyal bilimlerle sanatsal ve yaratıcı pratikleri bir araya getiren disiplinlerarası bir araştırma yürütmek; b. Çoğu zaman sesi duyulmayan ya da temsil edilmeyen grupları tanıyan ve deneyimlerine yer veren, cinsiyete dayalı, ataerkil, sömürgeci ve tek kültürlü temsillerin ötesine uzanan anlayışıyla araştırma yapmak; c. Sanat ve araştırma arasında kesişimsel bir anlayış kurarak bunu ekoloji, çeşitlilik ve biyolojik çeşitlilikle ilişkilendirmek; d. Kuramsal bilgiyle pratiği bir araya getiren sanatsal araştırma gibi yenilikçi yöntemlere açık olmak; e. Hiyerarşisiz, ortaklaşa üretime dayalı araştırma yöntemlerine açık olmak ve toplumsal katkı sağlamak; f. Başkalarıyla işbirliği yaparken ortaya çıkabilecek çatışmaları, sorunları ya da zorlukları araştırma sürecinin bir parçası olarak görmek ve bunları dışlamak yerine sürece dahil etmek.

İşbirliğine ve birlikte üretmeye inanıyorum. Günümüz üniversitelerinde, toplumsal konularla daha yakından ilişkili, yaratıcı, yenilikçi ve bağ kuran araştırmalara ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Birçok üniversitenin, toplumsal katılımı ve yaratıcılığı ön plana çıkaran, farklı topluluklarla bağlantı kuran böyle bir programdan fayda sağlayacağına inanıyorum. Bu yüzden sanatsal bağ kurma kavramı benim için çok önemli. Bağ kurmaya dayalı pratikler; öğrencilerle birlikte çalışarak, öğretim elemanlarını ve araştırmacıları destekleyerek, öğrencileri yenilikçi ve disiplinlerarası yollarla teşvik ederek, aynı zamanda yerel topluluklarla iş birliği içinde olarak katılımcı ve ortaklaşa bir ortam yaratabilir. Değişim potansiyeli de tam olarak burada yatıyor.

Ancak, bağ kurmak, birlikte üretmek ve işbirliği yapmak her zaman kolay değil; beraberinde pek çok zorluk da getiriyor. Öteki Bahçe'yi kurarken biz de çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşadık. İlk çatışmamız üniversite yönetimiyle oldu. Toprağa doğrudan kazı yapma fikrimize kesinlikle karşı çıktılar ve bunun yerine yüksek bahçe yatakları (saksılar) kullanmayı kabul ederek bir uzlaşmaya vardık. Hangi yabancı bitkileri yetiştireceğimiz konusunda da oldukça hassaslardı. Ne yetiştireceğimizi en başta dikkatle seçip, planlayıp, yönetime paylaşmak zorunda kaldık. Yine de onları birer engel ya da karşı taraf olarak değil, sürecin birer parçası ve işbirlikçisi olarak görmeyi seçtik.

Diğer taraftan, işbirliği ve birlikte üretim, hızlı ve beklenmedik bir şekilde büyüme potansiyeline sahip. Öteki Bahçe aracılığıyla projemizi birçok konferansta, derste ve atölyede sunduk. Sosyal medya aracılığıyla Berlin içinden birçok benzer düşünen kişi bizimle bağlantıya geçti. Ayrıca, bölümümüzde bir sosyal alan yaratarak insanların burada bir araya gelmelerini sağladık

Öteki Bahçe'de Gülşah Mursaloğlu, sanat söyleşisi, Yaz 2023. Fotoğraf: İşıl Eğrikavuk

Bir Yöntem Olarak Sanatsal Araştırma

UdK'da 2017 yılından beri sanatsal araştırma metodolojisi dersi veriyorum. Yukarıda açıkladığım gibi, sanatsal araştırma, araştırmayı teori ve pratiğin bir işbirliği olarak yürütmeyi öneriyor. UdK'daki uzun deneyimim boyunca, öğrencilerin pratik temelli araştırmalarla kayda değer bir öğrenme süreci yaşadıklarını gözlemledim. 2023 yaz döneminde bazı öğrenci projeleri

arasında, Berlin'deki toplanabilir yiyecek güzergahlarını araştırıp dijital haritalar yapmak, atılmış sigara izmaritleriyle toprak verimliliği ilişkisini araştırmak ve denemek uygulamak ya da Berlin'deki ağaçların tarihini araştırıp bir kart oyunu tasarlamak gibi çalışmalar yer aldı. Bu projelerde, pratiğe dayalı kısmi destekleyen yazılı bir makale de yer alıyor ve konusu bağlamında ilgili literatür ile teorileri de yansıtıyordu.

Öteki Bahçe'yi de bir sanatsal araştırma platformu olarak görüyorum; burada öğrenciler, konuk sanatçılardan ve araştırmacılarından öğrendikleri gibi, yabancı bitkiler yetiştirerek ve yıl boyunca toprağı gözlemleyerek pratik yapıyorlar

Daha geniş bir perspektiften bakıldığında, Öteki Bahçe hem fiziksel hem de metaforik bir alan olarak, yukarıdaki soruları ele alarak ve pratik yaparak birbirimizle, daha az görünür canlılarla ve dünya ile olan bağlantılarımızı ve pozisyonlarımızı yeniden düşünmemiz için bir alan sunuyor. Bu, yeni ve yaratıcı düşünme yollarına açık, mevcut yapıları sorgulayan ve teorik söylemleri olduğu kadar yaşayan varlıkları da bünyesinde barındıran, türler arasında hiyerarşi olmayan bir alandır. Sanat tarihçisi TJ Demos'un (2020) dediği gibi:

Sistem değişikliğinin gerçekten ikna edici bir politika olabilmesi için, sistemik ve kapsamlı olması, iklim çözümlerinin, sosyo-politik çözümlerle bir arada olması gerekir. Karbonsuzlaştırma, ırkçılık karşıtlığı, ekonomik adalet ve teknoloji, temiz hava, su ve toprağı eşit erişim, demokratikleşme ve politik katılımla bağlantılı olmak zorundadır. Bunların hepsi, kesişimselci ekolojiye göre çevresel endişelerdir.

Günümüzde ekolojik ve sosyo-politik meseleleri ayrı düşünemeyiz. Ancak, bir sanatçı ve akademisyen olarak özellikle sanatçıların ve yaratıcı düşünürlerin iklimle ilgili problemlere dair farkındalık yaratmaya nasıl katkıda bulunabileceklerini vurgulamak isterim. Buradaki sanatsal pratik, yalnızca öğrencilerle değil, aynı zamanda sanatçılarla, topluluklarla ve mahalle çevresindeki gruplarla daha güçlü diyaloglar ve ilişkiler kurmaya dayanıyor. Böylece, daha geniş ve çeşitli gruplarla ve canlılarla olan bağlantımızı artırmış oluyoruz. Bu bizi, tekrardan sanatsal bağ kurma fikrine götürüyor; bu bağlar, topluluk hissine, aidiyete ve güvenliğe olan ihtiyacımızı tanımayı içeriyor. Ve bu alanda, biz insanların da tıpkı yanbaşımdaki bitkiler gibi büyüme potansiyelimiz yer alıyor.

KAYNAKÇA

- Ahmed, S. (2017). *Living a feminist life*. Durham: Duke University Press.
- Becker, C. (2013). *Microtopias and pedagogies for the twenty-first century*. M. Ambrožič & A. Vettese (Der.), *Art as a thinking process: Visual forms of knowledge production* içinde (s. 46-54). Berlin: Sternberg Press.
- Cizek, K., & Uricchio, W. (2022). *Collective wisdom: Co-creating media for equity and justice*. Cambridge: MIT Press.
- Demos, T.J. (2020). *The Preserve Journal*, (2), 28-41.
- Haseman, B. (2006). A manifesto for performative research, *Media International Australia incorporating Culture and Policy* (118), 98-106. doi: 10.1177/1329878x0611800113
- Kester, G. (1999). *Dialogical aesthetics: A critical framework for littoral art*. <https://www.variant.org.uk/9texts/KesterSupplement.html>
- Kester, G. (2005). *Conversation pieces: The role of dialogue in socially-engaged art*. Z. Kocur & S. Leung (Der.), *Theory in contemporary art since 1985* içinde. Chichester: Wiley-Blackwell. http://www.publicart.usf.edu/CAM/exhibitions/2008_8_Torolab/Readings/Conversation_PiecesGKester.pdf
- Kwon, M. (2002). *One place after another: Site-specific art and locational identity*. Cambridge: MIT Press.

Ramirez, K.S., Berhe, A.A., Burt, J. vd. (2018) The future of ecology is collaborative, inclusive and deconstructs biases, *Nat Ecol Evol*, 2(200). <https://doi.org/10.1038/s41559-017-0445-7>

Rowsell, J. & P. Vietgen. (2017). Embracing the unknown incommunity arts zone visual arts, *Pedagogies: An International Journal*, 12(1), 90-107. DOI:10.1080/1554480X.2017.1283996

Sullivan, G. (2005). *Art practice as research: Inquiry in visual arts*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Işıl Eğrikavuk

Berlin Sanat Üniversitesi (UdK)

Nihan Kuzu (çev.)

Feminist Asylum Editorial Collective